

Historie výcviku vodících psů

Pes jako kamarád, pomocník a souputník člověka našel v soužití s ním bohaté uplatnění v mnoha závažných oborech lidské činnosti. Lov zvěře pro uživení, obrana před nepřítelem, hlídání obydlí a stád před škodnou, ve všech těchto oborech pes uplatňuje své přirozené vlastnosti, jakými jsou ostražitost, vynikající čich, statečnost, pracovitost. Ovšem vlastnost, která psa dostala na vrchol oblíbenosti jako společenského zvířete, nesouvisí s jeho pracovitostí, ale spíše se vztahem k člověku. Ochota s člověkem spolupracovat, potřeba komunikace, závislost na člověku, jedním slovem empatie, není vlastnost v živočišné říši obvyklá. Právě tato psí vlastnost a vynikající orientační smysl jsou základem činnosti, která má ve spolupráci člověka a psa významné místo, a tou je pes průvodce a společník nevidomých. Klidná, nenápadná práce těchto psů provází lidstvo po mnoho staletí.

Představme si příběh člověka, který oslepl v době, kdy neexistovaly žádné zachytivé sociální systémy pro péči o lidi zdravotně postižené. Mohl to být bývalý voják, řemeslník nebo zemědělec. V každém případě naplnění jeho základních životních potřeb, obživa jeho případné rodiny, vše bylo přímo závislé na jeho práci, kterou již vykonávat nemohl. Okamžitě se stal závislým na svém okolí, rodině, obci, případně církvi. Ztráta samostatnosti a nezávislosti je problémem, se kterým se potýkají zdravotně postižení lidé i dnes. Člověk z mého příběhu však žil v době, kdy mu ztrátou zraku šlo téměř o holý život. Jeho osudem stejně jako většiny takto postižených lidí se stala žebrota, žil z milodarů svých spoluobčanů. Aby měl šanci na přežití, musel se objevovat tam, kde se pohybovalo hodně lidí. U kostelů, ve městech a osadách byli lidé k obdarování potřebných správně naladěni. Pak bylo potřeba se přesunout na náměstí či do sousední vesnice, kde byl trh nebo jarmark, tam se hýbaly peníze a někdy zbylo i pro slepého žebračka. Lidí s podobným osudem se však na těchto místech objevovalo více a bylo nutné se i v tomto „řemesle“ chovat tržně. Milý pejsek, který předvádí roztomilé a veselé kousky, mohl být právě tím, co zaujalo okolí a zvýšilo příjmy jeho pána. Časem při

společném putování od kostela, na trh, do sousední vesnice a zpátky dokázal stejný psík svého pána dovést na správné místo. Možná, že to bylo trochu jinak, ale jisté je, že psi různých plemen a velikostí provázeli nevidomé lidi od nepaměti.

Historie ve světě

To, že se pes jako společník člověka uplatňoval jako průvodce nevidomých, je známo z obrázků a kreseb, a to v některých případech z dob velmi dávných. Asi nejstarší zachovaná kresba, kde pes doprovází člověka, s největší pravděpodobností nevidomého, je z Číny datovaná do 13. století.

První písemné záznamy o výcviku vodících psů pro zrakově postižené jsou z 18. století z Vídně. V knize „Učebnice pro výuku nevidomých“ je popisuje její autor kněz Johann Wilhelm Klein. Byl asi první, kdo se zabýval systematicky tímto druhem výcviku psů a také zkoušel různé postupy a pomůcky k výcviku. Pes byl s člověkem propojen jakousi pevnou „vodící tyčí“ místo vodítka nebo nějakého provazu, určitě s cílem o pevnější propojení psa a jeho majitele.

Velkým přelomem ve výcviku vodících psů se stala 1. světová válka. Zbraně hromadného ničení vykonaly své, z války se vracelo mnoho těžce zraněných a také osleplých vojáků. Zároveň byli v této válce hojně využíváni vojenští psi. Po skončení bojů a prohrané válce zkoušeli v německé armádě vojenští kynologové přecvičovat psí vojenské veterány pro své osleplé kamarády. Z této solidární činnosti uvnitř armády se stal postupně samostatný obor. Jak to v historii bývá, že některé velké kroky dělají jednotlivci, bylo tomu tak i u vodících psů. Tím jednotlivcem byla v tomto případě žena.

Ve 20. letech se paní Dorothy Harrison Eustis, Američanka, žijící po válce ve Švýcarsku, začala o tuto službu psů člověku velice zajímat. Z jejího popudu vzniklo v německé Postupimi první výcvikové centrum vodících psů pro nevidomé. Po jejím návratu do Spojených států amerických se intenzivně věnovala

osvětě ve své zemi a v roce 1927 vznikla první škola pro výcvik s názvem „The seeing eye“, která stále existuje a je dnes nejstarší školou pro výcvik vodících psů na světě. V roce 1929 byli docvičení a předáni první psi v této škole.

V roce 1931 bylo díky spolupráci s paní Harrison Eustis předáno prvních pět vodících psů ve Velké Británii. Zájem o čtyřnohé pomocníky se stále zvyšoval a začal pronikat i do dalších zemí. Po celém světě začala vznikat výcviková střediska. V současné době jsou centra výcviku například v těchto zemích: Austrálie, Belgie, ČR, Chorvatsko, Francie, Finsko, Itálie, Irsko, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Kanada, Korea, Německo, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Slovensko, Španělsko, Švýcarsko, USA, Velká Británie.

V roce 1989 byla ve Velké Británii založena Mezinárodní federace vodících psů (The International Guide Dog Federation), která má za cíl určit a uplatnit uznávané standardy v chovu, výcviku i předávání psů a péči o zrakově postiženého klienta. Tato organizace má sídlo ve Velké Británii a členské školy v podstatě po celém světě. Škola, které se podaří získat členství v této organizaci, musí přijmout přísné standardy a podřídit se pravidelné kontrole jejich dodržování.

Historie u nás

Výcvik psů jako průvodců těžce zrakově postižených má i u nás svou historii. První zaznamenané pokusy o výcvik vodících psů pocházejí z dvacátých let minulého století. V šedesátých letech minulého století začalo tehdy pár nadšenců z oblasti služební kynologie (pánové Fišer, Ambruster, Skuhrovský atd.) s prvními kroky ve výcviku. Jelikož kynologie nebyla v Československu žádnou „popelkou“, podařilo se již tehdy vytvořit základy výcviku, ze kterých se dodnes vychází. V roce 1978 byl oficiálně výcvik vodících psů zařazen mezi různé druhy „výroby kompenzačních pomůcek“ pod výrobní podnik Meta Praha. V roce 1985 byl založen Klub držitelů vodících psů, ve kterém se sdružují nevidomí majitelé a uživatelé vodících psů.

Rok 1989 se stal velkým posunem kupředu, pád komunistického režimu otevřel možnost kontaktů se zahraničím, a tím i získávání informací. Jelikož ve stejném roce vznikla i Mezinárodní federace vodících psů, byla první postkomunistická země v této organizaci vřele přivítána. V roce 1997 byla v Praze dostavěna první výcviková škola pro vodící psy převážně z financí Ministerstva práce a sociálních věcí. V následných letech vzniklo několik dalších center cvičících vodících psy a asistenční psy pro osoby s jiným než zrakovým handicapem.

Ing. Hana Jasenovcová, 2015